

(Ogelni prah dober zoper tertno bolezen.) Na Francozskem rabijo zoper tertno bolezen žvepljeni prah, s katerim bolne jagode posipljajo. Mihael Louis pa jemlje namesti žvepla ogelni prah in pravi, če bolne tertne z ogelnim prahom le enkrat dobro poštopá, da prežene z njim v 4 ali 5 dneh gotovo tertno bolezen. Če je to res, imajo vino-rejci sredstvo, ki je še cenejše, kakor žveplo.

(Otrobna voda pri péki kruha.) Razne skušnje so pokazale, če se moka z vodó iz otrobov zamesi, se več kruha spéče, kakor če bi se z navadno vodó zamesila.

Čertice iz kmetijske zgodovine naših krajev.

Nabral P. Hicinger.

1. Živinska kuga krog leta 50. pred Kr.

Slavni rimski pesnik Virgili prav izverstno v svojem petji „O kmetii“ (Georgicon I. III. v 469 etc.) popisuje hudo živinsko kugo*), ki je več let pred nastopom Avgustovega cesarovanja razsajala ob bregu jadranskega morja poleg Timava, in po planinskih verhah in gričih starih Tavričanov in Noričanov. Popis, dasiravno v pesniškem duhu izdelan, je vendar po poglavitnem obsegu ves zgodovinski, ker Virgili je po eni strani bil zadosti bližen sosed naše zemlje. Rojen je bil namreč blizu Mantove. Po drugi strani je tudi razumeval živinsko zdravilstvo in se je ravno s tem napred priporočil cesarju Avgustu. Začenja se pa Virgilijev popis z versticami: „Zimski pogóstni vihár res tako ne dère po morji, kakor pa kužnih bolezen oblast med živinico déla; zleg ne popáda živá! le po samem; vsa létenska čéda, staro in mlado, miní kar ob enem, vse pleme do konca. Védi, ko človek ozrè se do zračnih Planín, in po gričih v nóriške terdne gradove, in v japiški svét o Timávu. Zdaj ko minúlo je let že obilno, so še zapuščene trate pastirske, in prazni so lógi široko in dolgo.“

Pesnik potem dalje popisuje, zakaj in kako se je bolezen začela, in kako je hudo razsajala. Podnébni zrak se je bil nekakošno ugonobil; vroča jesen ga je bolj prekuhala, vode so se bile nekako ostrupile, paše so se oskrunile z néko gnjilobo, in vsakoršno pleme živine ali zverine je šlo pod zlo. Sicer žival ni padala povsod po enakem potu, temuč tukaj je žgeča žeja prehajala vse žile, in posušila vse ude; tam je obilna tekočina napénjala život, in časoma vse kosti razdrobila in raztopila. Pri altarjih, kjer se je imela darovati, je padala živinica, ali če so jo tudi zaklali, se je znalo le malo kerví, ali je lé néka gnojnica pomočila tla. Junčki so konec jemali na pašnikih ali pri jaslih, pse je napadala stekloba, suh kašelj je trésel in dušil svinje. Konji so obolevali, niso marali ne za klajo ne za vodo, merzel pot jih je nahajal in polt se jim je sušila. To je bilo v začetku; po tém so bile očí unete, sapa je bila teška, s stokom združena, z nosnic je tekla črna kri, in v zatéklem gobcu je na polnem tišal ojster jezik. V začetku se je vidilo, da je bolni živini teknilo, vina po rogu vlti; pa kmalo ji je to huje delalo, in kot obdivjana je žival bila vsa uneta, in je z zobmi tergala svoje ude. Tam na njivi je dostikrat padel vol zraven drevesa, ter je pljuval iz gobca kri in péne. Žalosten je mogel ratar odpreči zdravega tovarša in plug pustiti na brazdi. Bolne živine ni okrepčala senca v visokem logu, ne mehka trava na ravnini, ne bistra voda potoka; boki so upadali, očí stermele, vrat se je k tlam obešal.

S kopačami in rokami so zdaj ljudjé mogli zemljo obdelovati, ali sami drevo po bregovih vlačiti. Celo med zverino je razsajala huda bolezen. Ni bilo mar volku, ob-

hajati čede, in si iskati ropa med njimi; boječe serne in hitri jeleni so zgubili strah, in pohajali so krog pohištév. Množino mertvih rib in druge vodne živali je morje plavilo na breg. Po skalovji in luknjah je gade in kače nahajala smert, in pticam je bil zrak pogubljiv; s kviškega so medle padale na zemljo.

Nikak pomoček ni več služil v dobro; umetnost zdravnikov je prišla na nič, mertija je gospodovala povsod in se mogočno znašala. Na kupe je padala živina na prostem, in po hlevih se je kopičila v gnjilobi, dokler se niso navadili je zakopavati. Tudi koža mertve živali se ni dala porabiti, ne drob z vodo ali z ognjem zmagati, ne zjédena volna v tkanino pripraviti. Pa tudi, če je kdo tako stvar po sili hotel porabiti v obleko, so sledile vnete bule, smradljiv pot je prihajal iz udov, in čez malo časa je hud prisad prepadel vés život.

Ta silna kuga je za dolgo časa naredila praznoto po naših stranéh, kakor se kaže iz Virgilijevih besed. Pésnik sicer ne določuje natanko časa, o katerem je bolezen razsajala; tista doba se vender dá po drugih okolšinah za nekoliko odméríti. Svojo pesem „o kmetii“ je Virgili izdelal ravno pred veliko bitvo pri Akcii leta 31 pr. Kr. Ko se je Avgust po doseženi zmagi povernil v Italijo in se je za oddihe voljo nekaj časa deržal v Atelah blizo Neapola, mu je pésnik prebiral svoje delo. Ker pa pésnik pravi, da je takrat že mnogo let minúlo po tisti kugi, bi se po takem moglo še kakih 20 ali 30 let nazaj šteti, in vse skupaj bi prišlo na 50 ali 60 let pred Kristusom.

Kratkočasno berílo.

Trije sini.

Národne pripovedke imajo za nas večjo znamenitost od izmišljenih, in sicer zato, ker v njih se vidi kakor v zerkalu: duh, značaj in mišljenje (logika) našega národa. To je uzrok, da radi priobčujemo pripovedke, ktere si naš národ pripoveduje. Ali ne samo zavoljo tega, ampak tudi zavoljo nauka, ki ga v njih nahajamo. — Iz sledeče pripovedke od treh sinov se učimo, da je najbolje in najkoristnije, ako povsod resnico govorimo.

Bil je oče, ki je imel tri sine; dva sta bila pametna, tretji in najmlajši pa budalast. V bližnjem mestu je kraljeval zlo mogočen kralj, ki je samo jedno hčer imel, ktero je za svojo naslednico proglasil. Ko se je čas ženitve približal, je kralj pogodbo razglasil, ktero mora spolniti, ki hoče njegovo hčer snubiti. Pogodba pa je bila: „Kdor hoče kraljičino za ženo in z njo tudi kraljestvo dobiti, mora se po suhem na barki v kraljevi grad pripeljati.“ Vse se je čudilo tej pogodbi, in vse je mislilo, da kraljičina bode brez moža ostala; — samo oče treh sinov se je na svoja dva stareja sina zanašal, misleč, da ni posla na svetu, kterege bi ona ne opravila.

Neki večer pokliče svojo družino skup, ter ji razodene sklep, kaj je nakanil. Odločil je namreč, da tri dni zaporedoma mora vsako jutro drug sin v hosto iti, bruna za barko tesati, in sicer morajo se po starosti črediti (verstiti.)

Že precej v jutro prihodnjega dne se je moral najstarejši sin s torbo polno kruha in s sekiro na rami iz doma v log podati, barko delat. Bil je vesel, ker se je nadjal, da bode kraljičino za ženo dobil, in da bo vsled tega prihodnji kralj cele deržave. Ko v hosto pride, ga sreča neki starček, ga priljudno pozdravi in poprašá: kaj bode sekal? Rudečica oblije mladenča; ker se je sramoval, starčku pravi uzrok svojega prihoda v hosto razodeti, se mu je zlagal in je rekel, da bo derva sekal, iz kterih bode žljice delal. Starček mu voši dober vspeh ter odide. Mladeneč začne sekati, pa kolikorkrat s sekiro po deblu mahne, tolikokrat se mu za žljice pripraven kos drevesa odkerhne. Celi dan je sekal, ali za barko ni nič pripravnega nasekati mogel. Na večer naloží nasekano hlodje na herbet, ter se

*) Mikavno je brati popis te kuge, ktera po vsem soditi ni bila nič družega, kakor sila hud čerm ali vrančni prisad ali metljaj (Anthrax—Milzbrand.) Vred.